

„Ami igazán az életről szól”

Joób Máté és Kendeh K. Péter evangélikus lelkészek szerepkereséséről, szerepelvárásokról és a hetedik nap teológiájáról

A varázsszó: LÉM, azaz lelkési életpályamodell. 2019-től lép életbe a Magyarországi Evangélikus Egyházban, és megalkotóinak reményei szerint más egyházakban is hatni fog. Itt is, ott is meg kell nyomni ugyanis a vészcsengőt: katolikus berkekben a hivatások egyre fogyatkozó száma miatt, másutt a lelkési önazonosság meggyengülése miatt, az útvészítés és az útkeresés egyre gyakoribb, egyre erősebb jeleire reagálva. Isten emberei és prófétái szóra éhes népe érdekében egyaránt.

A lelkési hivatás, szerep, státusz sokak szemében teljesen problémamentes, sőt privilegizált helyzetet jelent, mivel sajátos a szféra is, a szolgálat is. A többség a lelkési munkát nemcsak hogy könnyűnek, hanem egyenesen királyinak, védettnek hiszi, hiszen az illetőt „eltartja az egyház”, másrészt a tevékenységét magát is csaknem gyógyítónak tekintik, amennyiben a lelkésznek nagyrészt szent, „lelket üdítő” dolgokkal kell foglalkoznia. A lelkészt mint Isten emberét a hívek gyakran úgymond Istenre bízzák, és ha kudarcot vall, még az is előfordulhat, hogy a kereszten szenvedő Jézus gúnyolóihoz hasonlóan így nyilatkoznak róla: „Az Istenben bízott. Mentse hát meg, ha akarja.”

Önök milyen, a lelkészek helyzetére vonatkozó, károsan ható tévképzetekkel találkoznak leggyakrabban? Miből fakadnak ezek, és hogyan lehetne változtatni rajtuk?

Joób Máté: A lelkész állítólag privilegizált helyzetéhez érdemes óvatosan közelíteni, és őszintén fel kell tenni azt a kérdést, hogy vajon ugyanazt jelenti-e ma lelkésznek lenni, mint ötven-száz évvel ezelőtt. A vulgáropszichologizálás elterjedése, a pszichoszakma megerősödése óta mintha egyre kevésbé kötnénk össze a lelki életünket érintő kérdéseket a lelkési szereppel, segítségnyújtással. Egy néhány éve készült felmérésből kiderült, hogy a hívek alig keresik meg lelkészüket személyes lelki elakadásaikkal, és a magángyónás katolikus válságáról, elgépiesedéséről is sokat hallani. A nyugat-európai és tengerentúli beállítottság, hogy mindenkinek legyen saját pszichológusa, nálunk is terjedőben, de talán még inkább az az általános, hogy az emberek maguk próbálják megoldani a lelki gondjaikat. Ennek a változásnak természetesen vannak pozitív hozadécai is, de bennünket, lelkészeket mindenképpen reflektálásra késztet.

Az a romantikus kép is a múlté, hogy a lelkész élete templomi szolgálatban telik: a tevékenysége sokkal szerteágazóbb, a terhelése pedig legtöbbször túlzott. Hitoktatóként és „építési vállalkozóként” is helyt kell állnia, miközben korábbi fontos funkcióit elvesztette. Régen vidéken az értelmiség kitudtetett tagja volt: tőle lehetett megtudni, mi történik a világban – míg mára az értelmiség elhagyta a falvakat, az információkat pedig a többség a tévéből és az internetről szerzi be. A lelkészeket elbizonytalanítják ezek a változások: „Valójában ki vagyok én?” – kérdezik maguktól egyre többen közülük. A lelkési életpályamodell egyes

elemei (kompetenciákat nyújtó képzések, az önreflexiót segítő elemek) segíteni kívánják a lelkészeket abban, hogy aktualizálják a hivatásukat saját elhívásukhoz és a jelen kihívásaihoz, hogy aztán jó papjai lehessenek a közösségüknek, és ne a hívek igényeinek jolly joker-szerű kielégítőiként, vagy ami még rosszabb: egy-egy kiírt EU-s pályázat projektmenedzserként tekintsenek magukra.

Miért lenne baj, ha a hívek igényeinek próbálnak megfelelni?

Kendeh K. Péter: Mert a hívek gyakran azt várják el tőlük, hogy jó könyvelők vagy menedzserek legyenek, és a lelkési szerepük háttérbe szorul. A homogén lelkési szerep helyét összetett elvárások vették át. Korábban „nagyiszteletű úr” volt a lelkész, aki az orvoshoz és a tanítóhoz hasonlóan kiemelkedett a közösségből. Ez sok helyen ugyan tartja még magát, elég Budapestről akár húsz kilométerre elmenni, hogy megtapasztaljuk. De a városokban már lekerültünk a piederstálról. A tiszteletet most már új módokon kell kivívnunk, nem kapunk hozzá biankó csekket.

Máté: A lelkész nemegyszer ünnepek „aranyos díszletévé” degradálódik, és odalet a korábbi nyitottság; az, hogy kíváncsiak voltak a véleményére. Mióta elvárásaként fogalmazzuk meg, hogy ne (párt)politizáljon, sokan még attól is megijednek, hogy fontos társadalmi kérdésekhez hozzászóljanak. Jó lenne újratanulni, egymástól eltanulni, hogyan lehet ezt érzékenyen, alázatosan és megfelelő keretek között, a párbeszéd lehetőségét biztosítva gyakorolnunk.

Máté kétszer is azt mondta az imént, hogy a korábbi szerephez való visszatérésben akarják segíteni a lelkészeket. Pedig mindketten azt is állítják, ha jól értem, hogy oda már nincs visszaút, a „nagyiszteletű urak” kora végleg lejárt.

Máté: De az érdemi lelkési szerephez, túl az ünnepi „kellék” mivolton, lehet, lennie kell visszatérésnek. Ez valójában mindennapi feladata a lelkésznek. Nem lehet elégszer feltenni a kérdést: Hogyan képviselhetem a teremtő, szabadító és megújító Istent az emberek között?

Péter: Hogyan érték el a korábbi lelkészgenerációk, hogy a tiszteletük általános volt, hogy piederstálra helyezték őket? Ez a kérdés az evangéliumi és a törvényre fókuszáló ószövetségi szemlélet kettősségére világít rá. A régi evangelizáció sémája az volt, hogy a lelkész dörögdelmes szavakkal ráébresztette hallgatóságát bűnös voltára, majd a megtérés szükségességére, amelyhez a kegyelem gyógyító írájt ajánlotta fel. A lelkésztől tartottak, szikrázó tekintetét lélekbe hatolónak érezték, hatalmat tulajdonítottak neki. Maguk fölé helyezték. „Fejünkre olvassa a bűnösségünket, de közben velünk van, mellettünk áll” – gondolták róla.

Máté: Őszintén fel kell tennünk a kérdést, hogy fel tudunk-e sorolni akár csak öt vagy tíz olyan lelkészt, akinek a megszólalását fontosnak tartjuk, mert formálják a gondolkodásunkat, hitünket. Mintha a lelkészek prófétai funkciója végletesen meggyengült volna.

Péter: Gondoljunk csak Ézsaiás prófétára! Sokat ócsárolja, ám a fogságban már vigasztalja a népet. Isten embere, Isten akaratát közvetíti. Más az, hogy egy lelkészt „jó fejnek”, „ügyesnek” vagy „felvilágosultnak” tartanak, és megint más, hogy Isten emberét látják benne. Ma is vannak ilyen lelkészek-papok, de nagyon kevesen.

Mit lehet tudni a fiatal lelkészgenerációk önképéről, lelkési szerepfelfogásáról?

Máté: Él bennük a vágy, hogy jó lelkészek, közösségvezetők, sőt hogy Isten emberei legyenek, de az egyetemről kikerülve általában nagy pofonokat kapnak. Az általános gyakorlat szerint a kezdő lelkészeket olyan gyülekezetekbe küldik ki, ahova tapasztaltabb lelkészek már nem szívesen mennek. Ezek általában kis falvak, hiányos infrastruktúrával és fogyatkozó, elöregedő közösségekkel. Sajnos ilyen körülmények között sokaknak elfogy a lendületük.

Péter: Mire kap mandátumot egy kezdő lelkész? Biztos lábakon áll-e az az elvárásrendszer, amelyet lelkési hivatásával kapcsolatban a képzése során megfogalmaznak számára, és gyakran ő is önmaga számára? Azt várják tőle, hogy nőjön és virágozzon a gyülekezete, pezsgjen benne az élet, sok keresztelő, esküvő és csak egészen kevés temetés legyen. Ennek multiplikátora akar lenni, de aztán szembesül a valós helyzettel, az objektív akadályokkal. Nemesyszer korábbi korok máig kísértő elvárásaival, amelyek könnyen szárnyát szeghetik.

Hogyan változik az evangélikus egyházban a lelkési szerepfelfogás nemzedékről nemzedékre? Azt hinné az ember, hogy problémamentesen hagyományozódik át apáról fiúra.

Péter: Négygenerációs lelkészcsalád tagja vagyok, és biztosíthatom róla, hogy nem ez a helyzet. A régi minták fokról fokra érvényüket veszítették, de ez persze nem érinti a szüleink-nagyszüleink iránti szeretetünket és tiszteletünket. Minden generációnak magának kell megtalálnia az útját, és nem élhet meg a régiek tudásából. Egyáltalán nem jellemző az automatikus áthagyományozódás.

Máté: A lelkési életpályamodell megalkotásának éppen az volt az egyik fontos célja, hogy segítse a lelkészeket a körükben érzékelhetően erőteljes szerepkeresésben. Abban, hogy ezt a munkát reflektáltan végezhessek el. Emiatt lesz kötelező az ötévenkénti csoportos szupervízió, és egy másik elem is: a kísérői vagy katolikus szóhasználattal a lelkivezetői kapcsolat a teológiai tanulmányok megkezdésétől a lelkési szolgálat első két évéig. Így a hivatásukra készülőknek lehetőségük lesz arra, hogy valakivel rendszeresen beszélgessenek a személyes istenkapcsolatukról, az imaéletükről, a hivatásukkal kapcsolatos kérdéseikről.

Péter: Rengetegféle szerepelvárás alakítja, hogy milyen lesz egy lelkész. Nagy a választási szabadság. A lényeg az, hogy a folyamat reflektált legyen, még hozzá teológiai értelemben. Hogy ne a hatalmi helyzetbe kerülés iránti vágy, vagyis valami idegen, külső szempont mozgassa a lelkési szerepre készülő fiatalot, hanem az elhivatása. És hogy meg tudja védeni magát a nem egészen rá szabott szerepelvárásoktól.

Máté: A lelkési életpályamodell pontosan erről szól: hogy biztonságos környezetben, szakmailag lehessen reflektálni a szerepvagyakra, szerepelvárásokra. Hogy a fiatalok kezelni tudják a rájuk zúduló sokféle elvárást. Kötelező lesz a vezetőképzés is, mert az egyetemünkön, a lelkészképzésben nincsen ilyen. A többség az egyszemélyes vezetői modellben gondolkodik, ami viszont nem nagyon működik. A lelkészeknek nincs önmagától vezetői kompetenciájuk. Akinek van a vezetéshez érzéke, boldogul, akinek nincs, annak rengeteg kudarcot kell megélnie. Az életpályamodell ilyen vezetői kompetenciákat akar előírni és adni szervezett képzéseken keresztül.

A katolikus szintéren a papság fogyatkozása miatt előbb-utóbb minden plébános kénytelen lesz bizonyos feladatokat átadni másoknak. Az sem mindegy azonban, hogy ez a folyamat hogyan zajlik, és milyen új struktúrát építenek ki a régi helyett.

A lelkési szerephez való viszony nagy fonáksága, hogy a képzés során olyan káros elképzeléseket tesznek magukévá a teológusok, kispapok, amelyekkel aztán csak súlyos kudarcok árán tudnak leszámolni. Ez tehát egyszerre intézményi és egyéni, önértelmezési probléma. A kispapokat például gyakran arra nevelik, hogy mint Jézus képviselői az egyházközösségben legyenek példaképek, határozott vezetők. Ez eddig rendben is volna, de sokan azt is értik rajta, hogy ne tűrjenek ellentmondást, őrizték meg a különállásukat, görcsösen óvják a tekintélyüket, és tartsanak mindenkitől három lépés távolságot. Ennek könnyen lehet elmagányosodás az eredménye, sőt mintha egyesesen erre szocializálnák őket. Az egyszemélyi vezető szerepe is komoly veszélyeket hordoz magában, mint az előbb Máté utalt rá. Sok lelkész – katolikus berkekben biztosan – úgy gondolja, hogy ragaszkodnia kell a tévedhetetlensége látszatához. Gyakori az is, hogy senkit sem mernek bevonni a munkájukba, mert attól tartanak, hogy akkor egyszer csak fejükre nőnek a hívek, mások fognak dirigálni helyettük. Önök milyen lehetőségeit látják a lelkészek tehermentesítésének, lelki egészségük megóvásának? Mi kell ahhoz, hogy ezt ők maguk is akarják?

Péter: Ez ügyben erősen kiütököznek a katolikus és a protestáns felfogás különbségei. Nálunk könnyebb a helyzet, mivel a lelkési mivolt nem szentség, így kisebb a nyomás. Az evangélikus lelkész is elhivatott, de inkább a tanárhoz, földművelőhöz vagy mérnökhöz hasonlítható, aki természetesen arra törekszik, hogy minőségi munkát végezzen, de nem „félisteni” közvetítő Isten és az emberek között.

Máté: A lelkészek körében, tapasztalatom szerint felekezeti határoktól függetlenül, általános az a hozzáállás, hogy a lelkésznek meg kell tudnia oldani az emberek problémáit. Sok esetben ezt el is várják tőlük mint Isten embereitől, és ez nagyon nehéz, terhes helyzetet teremt. Hosszú az útja az omnipotens szerep elengedésének; annak, hogy egy lelkész ne tekintse az önértékelése szempontjából perdöntőnek, hogy neki mindent tudnia „kell”.

Péter: Kísérem, támogatom a szenvedőt, vagy „kinyilatkoztatom”, hogy a hitével van a gond – az utóbbi felfogást már az Ószövetség több könyve is bírálja. Alapkérdés egy lelkész és minden hívő számára, hogy mit kezdjen a másik hitetlenségével. Erőltesse-e a hitet mint megoldást, vagy fogadja el, hogy a másíknak nem pontosan olyan a hithez vezető útja, mint az övé. Hiszen a hit mégiscsak ajándék. Aki a hitet vagy a nagyobb, erősebb hitet ajánlja a hozzá fordulónak „megoldásként”, mintha furcsa, fordított okoskodással az ajándékozót, Istent akarná megvédeni egy ember hitetlenségével szemben – mert hát az nem lehet, hogy „ne működjön” az ajándék.

Máté: Említette az elmagányosodás veszélyét. Fontos törekvésünk, hogy olyan jelzőrendszert építsünk ki, amely segít elkerülni az elkerülhető tragédiákat. Az elakadásokra, legyenek akár intrapszichésék, azaz belsők vagy interperszonálisak, már a korai fázisban fel kell figyelni, hogy időben segítséget lehessen nyújtani, ha erre van befogadókészség. Ennek sajnos komoly akadálya lehet az a téves képzet, hogy Isten emberének nem lehet baja, vagy ha van is, biztos meg tudja oldani maga is. Már maga az, hogy meglássuk, észrevegyük, amikor probléma van, új hozzáállást igényel a lelkészek, lelkésztsársak és a világiak részéről is.

Az a benyomásom, hogy a papokkal már képzésük során elsajátítatják a „superman-öntudatot”: annak téves képzetét, hogy ők minden téren képesek helytállni, a tanulmányaik és az isteni felhatalmazás minden nehézség legyőzésére képesíti őket. Ez integráns részévé válik az önképüknek, ezért attól félnek, hogy ha elengedik, magát a lelkészi-papi azonosságukat vesztik el. Ha pedig kudarcot vallanak, az szinte a megsemmisüléssel lehet egyenlő számukra. Gyanúm szerint legfőképpen az egyházak a ludasak ebben, amikor a lelkészeikben-papjaikban mint képviselőikben az intézmény tekintélye védelmében ezt az attitűdöt ültetik el. Ha pedig méltatlanná válnak, mentve a menthetőt gyorsan elhatárolódnak tőlük. Vagyis talán az egyházképünket kell felülbírálnunk ahhoz, hogy ezen változtatni lehessen.

Péter: Én felmenteném ez ügyben az egyházakat. Minden emberi közösség olyan ugyanis, hogy – bármilyen csúnya dolog is ez – elhatárolódik azoktól, akik szembekerülnek az értékeivel. Az egyház sem tud mit kezdeni az emberi méltatlansággal. Nem sikerült „megoldást” találnia arra, hogy az egyház is csak emberekből áll, vagyis annak ellenére töredékes, hogy Krisztus teste. *Bonhoeffer* kesereg azon valahol, hogy az egyházban mindenkinek van helye, csak éppen a bűnös embernek nincsen. Hallottam olyan meleg keresztény fiatalról, akit mindaddig, amíg fel nem fedte az identitását, elfogadtak a gyülekezetben, ám azután, hogy őszintén kitárulkozott, kutasztották. Sajnos olyan az ember, hogy mindig szüksége van olyan személyekre vagy csoportokra, akikhez-amelyekhez képest különbnek, „normálisnak”, „tisztának” érezheti magát.

Az a baj, hogy sok lelkész elhiszi magáról: ő mindenhez ért. Pedig nyilván jobb lenne, ha például gazdasági kérdésekben merne-tudna másokra támaszkodni, és nem őt terhelné a teljes felelősség. A hívek lelkigondozására koncentrálna, és nem kellene menedzserként is helytállnia. Ez járható út lehet?

Máté: Nem önmagában az egyszemélyi vezetéssel van gond, hanem az a kérdés, hogy ez milyen területre, területekre terjed ki. Szerintem jó, ha egy közösségnek van egyértelműen meghatározott spirituális vezetője, aki irányt tud mutatni, akire érdemes odafigyelni, mert tudja és érzi, hogy lelki értelemben mikor van veszélyben egy közösség. De a hatókörének nem kellene kiterjednie például a templom felállványozásának kérdésére. Ahhoz nem biztos, hogy ő ért a legjobban.

Péter: Nálunk, evangélikusoknál alaposan szabályozott, hogy egy egyházközségben milyen döntéseket kik hozhatnak meg. Például bizonyos összeg feletti költségekről nem dönthet csak a lelkész és a világi vezető (felügyelő), hanem csak a teljes presbitérium. A lelkész feladata ezért elsősorban az, hogy képessé tegye a presbitériumot jó döntések meghozatalára. Sajnos ez egyáltalán nem könnyű. Gyakori ugyanis, hogy a többség nem rendelkezik olyan háttérismeretekkel, kompetenciákkal, amelyek ehhez hozzásegítenék.

Hallottam, hogy egy alkoholbeteg egyházi munkatársak számára létrehozott intézménybe jó ideig egyetlen érintett sem akart menni, és nem is nagyon küldtek oda senkit. Nemigen akadtak ugyanis olyan papok, akik bevállalták volna, hogy bajban vannak, és segítséget mertek volna kérni. Számolnunk kell tehát a szegénnyel, amely sokszor megakadályozza még azt is, hogy a probléma kiderüljön. Úgy tudom, ez protestáns körökben is gyakori. A lelkészt és

házasságát mindenki példásnak akarja látni, így érhetően ők is ezt a képet akarják mutatni magukról. Akkor is, ha nem úgy van. És talán nem is lehet úgy, hiszen az elvárás eleve teljesíthetetlen eszmény.

Péter: Sugallhatom a problémamentesség látszatát, de képviselhetem azt az álláspontot is, hogy a problémákat el kell ismerni, és a megoldásukra kell törekedni. Vagyis dönthetek úgy is, hogy eleve nem titkolom a fogyatékoságaimat. De azért én ezzel együtt is szükségnek tartok bizonyos mértékű határtartást, mert ha erre nem vagyok képes, azzal magam rombolom le a hivatásomat. A parókia fala üvegből van, állítja a mondás, de egyáltalán nem üdvös, hogy így van.

Máté: Hol a helye a lelkész életében a családnak? Hogyan viszonyul egymáshoz a hivatása és a családja? Mi a fontossági sorrend? Könnyű kijátszani egymással szemben ezt a két területet. Nincsenek olyan válaszok, amelyek mindenkire, minden élethelyzetben igazak lennének. Egy nagyon érzékeny egyensúlyt kell keresni és megtalálni. A lelkész mintát adhatna a gyülekezetnek ebben az egyensúlykeresésben. Őszintén felvállalhatná, ha egyszer-egyszer rövid időre nagyobb figyelmet kellene szentelnie a családi életére, akár a szolgálat rovására is. Bizonyára sokakat elgondolkodtatna arról, hogy a saját házasságukkal hol tartanak, hogy kellő gondossággal menedzselik-e. Ahogy Péter mondta az előbb: nem az ideális állapotot kell színlelni, hanem abban kell elöl járni, hogy problémák esetén mi a teendő.

Katolikus egyházközségben történt. Az új, fiatal pap mind a hat hozzá tartozó településen kiírta, hogy csak egy helyen lesz karácsonykor mise: ott, ahol ő lakik. Mindenkit oda vár 24-én éjjélre. Mivel karácsonykor nem szívesen utaznak az emberek, az egyik faluban inkább igeliturgiát akartak szervezni a hívek, hogy ha már a papjuk nem jut el hozzájuk, így ünnepeljen a közösség. A pap azonban azt üzentte, hogy az a liturgia, amelyen ő nem vesz részt, „nem lesz érvényes”. Úgyhogy vagy elmennek hozzá a misére valahogyan, vagy ünnep nélkül maradnak. Én ebből a történetből is a pap félelmét érzem ki: „Mi lesz, ha önállósítják magukat a hívek, és rám már nem lesz szükség? Nem lázadhatnak az egy szem papjuk ellen!?”

Máté: Egy efféle eset nálunk is egészen ellentétes reakciókat váltana ki a lelkészből. Lennének, akik üdvöznék a hívek buzgóságát, de sokan bizonyára megijednének, hogy úgy mond átlépnek rajtuk a hívek. Mi lesz akkor velem? Már nincs szükség rám?

Péter: A lelkészi szerep változásával az is együtt jár, hogy az érintettek többet gondolkodnak azon, mi is a lényege a szolgálatuknak, miért fontosak. A vízvonalzó szerintem az, hogy a lelkész a maga szerepét akarja-e erősíteni, vagy azért dolgozik, hogy a hívek maguk is igehirdetőkké váljanak. Hogy ők is egyre inkább az Isten embereivé legyenek. Aki élő hitű embereket szeretne a gyülekezetében, az a híveit akarja növelni, és nem maga akar növekedni.

Néha már-már provokátornak érzem magamat, amikor egyházam valamelyik papjával beszélgetve őszinte aggodalomból rákérdezek, hogy az illető sportol-e, mivel tölti a szabadidejét, van-e baráti köre. Mert végül is mi közöm hozzá? De nem lehet nem megijedni az olyan, gyakran elhangzó papi mondatoktól, hogy „este tíznél előbb soha nem végzek a munkával”,

„nincs szabadidőm”, „a munkám a hobbim”, „a pap munka közben hal meg”. Az önpusztításnak olyan fokú kultúrája fejlődött ki papi körökben, ami előtt értetlenül állok.

Máté: A lelkeszi utánpótlás szempontjából is nagy jelentősége van annak, hogy a lelkészek milyen képet sugároznak magukról. Ha egy papot mindig vagy az oltárnál, vagy az autójában látnak, és állandóan holtfáradt, ezért nem akarjuk saját problémáinkkal terhelni, miért várjuk el, hogy ezt fiatal emberek vonzó pályának tekintsék a maguk számára? Igaz, hogy megvannak az előnyei is, minden egyházban – szolgálati lakás, autó, biztos megélhetés –, de Isten emberéről sokkal lelkesítőbb képet kellene felmutatnunk a következő nemzedékek számára. Jézus is rengeteget „dolgozott”, de a tanítványok unszolása, sürgetése ellenére gyakran elment imádkozni is, vagyis nem volt „a munka megszállottja”, nem vallotta azt, hogy az Atya szolgálata nem ismer pihenőt. Mi lenne, ha egy lelkész is merne nyugodtan leülni a kertben, egyszerűen csak lenni, kiülni a padra, ha pedig családos, elmenni a gyermeke focimeccsére...

Miért, van, aki ezt elítéli a hívek közül?

Péter: Az a baj, hogy az Újszövetség szövege szűrt tartalom – nem ismerjük meg belőle sem Jézus, sem Pál apostol teljes életét, csak amit igehirdetési célból hasznosnak vélték lejegyezni. Jézusról még csak-csak megtudjuk, hogy elment imádkozni, vagy hogy nem vetette meg a lakodalmi mulatságot, a bort, de Pál már szinte egyfolytában csak jön-megy, intézkedik, konfliktust kezel. Csak pár évet ismerünk az életükből, sőt azoknak is csak a kiemelt pillanatait. Sok lelkész véli úgy, hogy a szüntelenül munkálkodó, a szolgálat tüzeiben égő Jézust vagy Pált kell utánoznia, hiszen „nem lehet a szolga nagyobb az uránál”. Ez a torz kép megakadályozza, hogy megéljék magának az emberségnek, az emberi létezésnek a szentségét, és ennek a mintáját adják tovább. Pedig Jézus Krisztus, az emberré lett Isten révén az is teljesen kanonikus.

Teljes emberi létezésünk szent: az árnyoldalaival és a legszebb pillanataival együtt. Nem helyes ezek közül kiszednünk azokat, amelyek szerintünk az Istennek nem tetszenek. Ha ezt tesszük, valójában nem értjük az inkarnáció csodáját. Teljes emberségünk megélése az a létforma, amelyben ott a megváltás.

Máté: *Hézszer Gábor* szerint a lelkeszi hivatás nem más, mint hivatásból embernek lenni. Vajon milyen emberképet közvetítünk mi, lelkészek, amikor dolgozunk, amikor gyermekeket nevelünk, amikor együtt vagyunk a feleségünkkel, amikor jelzéseket kapunk a testünktől, pszichénktől, spiritualitásunktól, hogy valamit nagyon elhanyagoltunk?

Péter: A hetedik nap teológiájáról van szó. „És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó”, tudjuk meg a hatodik napon, majd a hetediken megpihen alkotómunkája után. Nem azért pihen meg, mert elfáradt, hanem mert minden, amit tett, a hetedik nap felé tartott. Mert arra akart tanítani vele bennünket, hogy tudjuk-akarjuk élvezni, ami igazán az életről szól.

Kiss Péter